Број 18.

Излази сваки дан осим понедељка и дана иза празника.

Све што се уређивања листа тиче, као дописе, писма, исправке итд., треба слати уредништву.

Телефон: 3-29.

СЛОБОДА

СОЦИЈАЛДЕМОКРАТСКИ ДНЕВНИК

Год. VI.

Претплатна цена:
на 1 недељу К 1·20
„ 1 месец „ 5·—
„ 3 месеца „ 15·—
„ пола год. „ 30·—
„ целу год. „ 60·—
Појединн број 20 п.

Новац, рекламације итд. треба слати на администрацију.

Власник: Српско-буњевачки Агитациони Одбор Социјалдемократске Странке.

Четвртак, 15. новембра 1918. год.

За уредништво одговоран: Душан Тушановић. Администрација: Нови Сад, Ћурчијска улица бр. 21

Ми их разумемо.

Нови Сад, 11. нов.

Пребацило нам се од стране другова Мађара, да „Слободу“ уређујемо више у националистичком духу него у социјалистичком. Сваки други имао би можда права да нам то пребаци, само другови Мађари не! Прво нека узму последње бројеве „Непсаве“, па ће се уверити да „Непсава“ још је даље отишла него ли ми у „Слободи“.

Ми би у њиховим очима били добри социјалисти онда, када би заступали интегритет Угарске. Да, да тада не би било пребацивања, тада би били добри социјалисти.

Ми смо врло добро схватили ситуацију у којој се налазимо. Ми знамо шта радимо и нећемо да нам нико држи придике о теорији и начелима социјализма.

Вилсоново демократско начело прихватио је цео свет, сви слојеви и класе друштва. Прихватише то начело и другови Мађари, али га, или не разумеју, у што ми сумњамо, или га неће да разумеју, када се труде и све своје силе па чак и песнице употребљавају, да очувају интегритет Угарске.

Зашто то чине другови Мађари?

То питање нам се просто само намеће и долази пред нас.

Страхују, да без Бачке, Баната и Барање не могу и неће моћи живети. А ми и сви они, који знају како су Србија, Босна и остале балканске земље опустошене и испражњене од стране угарских савезника, дођосмо до уверења, да Србија, односно Уједињена Држава Славена апсолутно не могу без ових крајева тим пре, што су оштећене, огромно оштећене.

Чим би се штета накнадила? Али ми то остављамо на страну и не сматрамо себе као залогу оштете, већ чисто хоћемо да испољимо вољу нашу која нам је пружена начелом о самоодређењу. Доста, и сувише доста смо у заједници били. Горко искуство нас гони и тера да се цепамо. Не можемо и нећемо више заједно. Зар оваку прилику да пропустимо? Било би глупо и сувише глупо. Зар сада, када нам се пружа и у изгледу је боља будућност, да се враћамо старом злу. Не, не то не можемо и нећемо.

Ваша пребацивања, знајте другови Мађари, само је изнуђавање нас, да устанемо противу целокупне воље народа нашег.

Вашим пребацивањима хтели бисте, да створите од нас противнике народне, противнике воље народне. Варате се у рачуну. Ми остајемо чврсто на своме становишту и снагу нашу ћемо уложити у изградњу нове државе, у којој ћемо, уверени смо, успешније моћи остварити жеље, потребе и бранити интересе раднога народа.

У својој кући правите ред и у својој кући осигуравајте интересе другова, нас оставите на миру, јер знамо шта чинимо. Та ви сте незадовољни у својој кући и навештавате да народ није задовољан самоодређењем. Не, не, то не стоји. Нису задовољни истакнутији другови с тога, што у ужим и смањеним границама мађарске републике има и много мање жупанија и жупанијских места, које би требали да уседну другови по обећању демократске Карољијеве владе,

Дакле, незадовољство и негодовање не произлази од доле, већ од горе — неприродно.

Разумемо бол ваш, али вам наше сузе слабо помажу.

Ум и снага.

Велика Народна Скупштина Срба, Буњеваца и Словена у Барањи, Бачкој и Банату, која се одржала 12. (25.) новембра 1918. у Новом Саду, на основу узвишеног начела о самоодређењу народа прогласила је *оцепљење од Угарске*, како у државноправном, тако и у политичком и привредном погледу.

Уједно је Народна Скупштина изабрала педесет чланова, који сачињавају Велики Народни Савет. А као свој извршни орган Велики Народни Савет поставља Народну Управу.

Са овим чином ступамо у нов живот. Са овим чином стварамо нову државу, која мора одговарати духу времена.

Донешена резолуција на Народној Скупштини наглашује „слободу, равноправност, напредак у сваком правцу, не само нама, него и свима славенским па и неславенским народима, који с нама заједно живе“.

Постављени горњи наводи, односно воља народна у тим наводима изречена, мора служити за подлогу и темељ позванима у стварању нове државе.

Државу стварати, тежак је задатак, а нарочито државу нашу. Морамо употребити сву умну и физичку снагу своју.

Умом и снагом заједно постиже се све оно, што допире до крајњих граница људске моћи.

— Ум без снаге не иде далеко, а снага без ума исто тако.

Па када смо с тим на чисто, да једно без другог не може, онда мислимо да не би требало много доказивати шта се све чека од нас и читавог народа у извршењу народне воље, наиме у стварању нове државе наше.

Народна Управа, као извршни орган Великог Народног Савета, само у том ће случају моћи да одговори својој тешкој а узвишеној задаћи, ако јој сви ми ставимо на расположење своју снагу, како умну, тако и физичку. Тада ће она моћи да оствари дело воље народне онако, како би требало.

Лична питања и амбиције појединаца морају остати по страни, ако се мисли искрено, ако се хоће из дубине душе да приведе у дело жеља и воља народна, која је резолуцијом на Народној Скупштини изражена.

Дакле, сви на посао! Ум и снагу сјединимо!.. То треба, то се мора учинити, ако се хоће и захтева да Народна Управа одговори својој узвишеној задаћи у данашњим заиста тешким временима.

Народ који хоће да има државу слободе и равноправности, несме гледати и мерити жртве, које приноси на олтар њезиног остварења.

Наш народ, који је био у старој и распаднутој држави гоњен, угњетаван, без икакве слободе и права, уверени смо, да схваћа, од колике је то важности, бити слободан и живети у својој слободној држави.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

Захтеви браће Словенаца.

Пре неки дан је у Љубљани одржана скупштина словеначке народне странке, на којој су учествовали заступници свију словеначких крајева. Скупштина је донела одлуку, у којој се захтева: Словеначки део троименог народа једнодушно придржава онај свој захтев, да се сви крајеви, на којима живе Словенци, припоје Југославији. На тој основи има се и град Трст, као трговачко пристаниште, а и град Горица Југославији припојити, пошто исти градови леже на словеначком земљишту. Словенци најенергичније протестирају противу поступка Италијанаца, који прегазивши, од Словенаца непризнату, демаркациону линију, окупирају важније тачке Словеначке и управљају њоме попут чисто италијанских крајева; терором и насиљем угушивају вољу онога народа и гоне га у очајање. Исто тако протестирају противу насиља немачких власти у Каринтији. Захтевају да се Југославији имају припојити сви они крајеви Каринтије, Штајерске и Западне Угарске, у којима је живаљ чисто словеначки народ. Умољава се Народно Вијеће

у Загребу, да учини нужне ко раке, како би словеначки крајеви били поседнути савезничким трупама са искључењем италијанске војске.

Са великим одушевљењем је примљена и једна даља одлука, у којој се захтева ујединење свију југославенских народа, који су столећима живели одељени, у једну слободну и јединствену славенску државу. Даље захтевају да се избори за конституанту имају спровести на основу једнаког, тајног, непосредног права гласа, са гласањем по општинама и са заступством мањине, а да бирачи имају бити сви мушки и женске, који су навршили 21. годину живота.

На завршетку скупштине је др. Бреје одржао говор, у ком је нагласио, да ће словеначки народ у будуће живети са Србима заједно у једној и истој држави. Он је уз бурно одушевљење скупштинара величао и славио српски народ и Србију.

Савезничке трупе против бољшевика.

По француским вестима доносе швајцарски листови, да се врховна команда савезничких војсака носи мишљу, да противу бољшевика испошаље једну војску од 750 хиљада људи. Преко Средиземног Мора преносе се непрестано нове и нове трупе у правцу Одесе а одавде ће широким фронтом наступати на Кијев. По новијим вестима пак, концентрично напредовање противу бољшевика је већ и отпочело. У исто доба наступају и Енглези на Мурманској Обали. Даље се из Токија јавља, да је у Јапану наређена мобилизација пет млађих годишта, који су такође одређени за експедицију противу бољшевика.

Турска влада тражи Енвер и Талаат пашу.

Турска влада преко свога заступника у Берлину захтева од немачке владе, да јој ова изда бившега великог везира Талаат пашу и бившега војнога министра Енвер пашу, као и министра морнарице и још неке чланове бивше турске владе, који су побегли из Турске и налазе се у Намачкој. Они су окривљени, да су инсценирали покољ Јермена и да су проневерили државни новац.

Италијанци у Инсбруку.

Након пешадије умарширале су 23. новембра по новом кал. и друге италијанске трупе у Инсбрук: коњица, комора, артиљерија и панцирна автомобилска колона. Војску је одушевљено поздравило инсбрушко италијанско грађанство. Војска се пона мештала у већ унапред спремљене квартире. Варош је потпуно мирна.

Становиште словеначке демократске партије.

Словеначка демократска партија је на својој партијској скупштини једнодушно прихватила и стала уз предлог далматинске народне владе, који предлаже, да се Србија, Црна Гора и сви остали југославенски крајеви уједине у једну јединствену државу Срба, Хрвата и Словенаца, која би имала средишњу своју владу, средишњи парламенат, са регентством. Усто наглашавају, да се само са спровођењем истога предлога могу данашње тешке прилике повољно решити. Путем уједињења целокупнога југославенскога живља једино се може рашчистити међународни положај и само и једино тим путем и начином ће се стати на пут империјалистичким прохтевима Италијанаца. Без јединствене и средишне владе немогуће је обезбедити прехрану становништва, а исто тако је немогуће уредити и санирати питање о финансијама. Чланови демократске партије у Народном Већу у Загребу и у Љубљани се упућују настојати, да се далматински предлог прихвати и спроведе.

Председник француске коморе о будућности Југославена.

Француска комора је држала седницу пре неколико дана, на којој је председник Дешанел рекао:

— Србија је четири године патила због тога, што се није решило пре рата балканско питање. Али ове четири године су им донеле све, што им је нужно за будућност. Преко грозне трагедије су дошли до триумфа и до својих великих циљева.

За њим је Пишон говорио и изјавио је, да је Француска поносна на то, што се је са славном српском војском борила.

Дешанел је исто то изјавио на свршетку седнице и рекао, да се све жеље Југославена морају испунити.

Другови, читајте Слободу!

Нитков остаје нитков.

Било је речи у „Слободи", „Српском Листу" и на јавним зборовима о скроз провидним злономерама шајкашог „бечлије" Ђоке Шикопарије.

Када му није пошло за руком да помоћу зборова заведе странпутицом народ Шајкашке, свој нитков ни дан данас не мирује, већ онако испод жита, наставља свој рад да мути и уноси смутње и буни народ у данашњим временима, када је потреба прека да се сва слога народна групише и уједини за остварење воље народне, исказане на Великој Народној Скупштини Срба, Буњеваца и осталих Славена у Бачкој, Барањи и Банату.

А за доказ да овај нитков не мирује, доносимо ниже писмо, које је преко поште упутио његовом „брату": Gospodaru Josefu Muchausu binder-meisteru u Csurog B. B. m. а које од слова до слова гласи овако:

„Štovani brate!

Gledai da usredu dodješ u Novisad kod crnog orla imamo dase savetujemo onasoi Ritskoi stvari.

Gledai dodji nužnoe

Spozdravom

Gy. Šikoparija."

Овоме више не треба коментара, ово је тако нешто провидно, да сваки онај који има очи, јасно види куда смера Шикопарија.

Па зар овоме човеку се може и сме дозволити да се слободно креће и да слободно чини шта хоће? Зар он мисли да живимо у земљи где су људи несвесни, где људи не уму да управљају

Европски рат

VIII.

На Сочи.

Године 1916. августа месеца Талијани приредише осму офензиву. Сву своју снагу беху прикупили од Горице до мора.

У то време мој батаљон био је на положају код Санта-Луције. На глас, да Талијани силно навађају на Добердо, добије мој батаљон заповест, да сместа похита тамо у помоћ.

Жељезницом дођосмо до Св. Полаја баш пред вече и одмах пет-шест у кола и тако читав батаљон колима крену за Добердо.

Пред зору смо стигли пред Добердо. На позиције није се могло усљед јаке топовске ватре.

Цео дан и целу ноћ смо провели у резервним баракама.

Други дан пред зору добијемо наређење, да кренемо према Горици.

Наређење дође на узбуну и у трену ока били смо готови за полазак.

Ишли смо дуж фронта. Ракете се светлуцаху као сићане звездице, а удаљена топовска гротла с времена на време као муње севаху праћена страшном грмљавином.

Пред свануће стигосмо кроз једно порушено и попаљено село. Преко рушевина смо прелазили. Поједине зграде још беху у пламену. Дим и неки загушљиви смрад је просто давио човека. Било ми је хрђаво. Издвојио сам се из затвореног реда и сео крај пута.

Крај мене пролазе другови, хукћу, дубоко уздишу и бришу зној и журно са несигурним корацима гегајући се одмичу.

— Но, шта је с тобом? — Упита ме један подофицир и гурну ногом.

— Шта је!.. Не могу даље!.. — Више кроз зубе и доста снажно изговорих и у томе тренутку ми сену кроз главу зла мисао. Погледах га испод ока, стегох пушку, ал' у том тренутку дође ми пред очи слика мајке, сестре, родбине и видех све миле и драге моје. Уздахнух, тихо и нечујно прошаптах:

— Праштам глупаку! Нека га нек живи! И његовом повратку ваљда се ко радује.

На томе месту седећи остао сам дуго. Седећи премишљао сам о животу, о човеку и задаћи човековој у животу. У томе тренутку осећао сам се понижен, стидео сам се самога себе, када помислих шта све мора да подносим. Одједном у мислима искрсну ми питање:

— Зашто?

Да, да зашто морам да трпим? Да ли за љубав кратког бедног и чемерног остатка бедног ми живота? Зар она мука патња и повлачење по кланцима и гудурама и жедан и гладан, па зар је оно живот!? Не, не! Оно није живот. Смучи ми се и смрачи пред очима. Стегох јаче пушку и добро загледах у њу... Не, не, само то не!.. То, само слаби духом могу да учине.

И опет ми дође пред очи слика, моје старе добре мајке.. Тргох се. Мутан поглед бацих попут мога батаљона, који беше далеко одмакао. Кроз прве сунчане зраке кретање његово изгледаше, као таласање реке, која се из брда у раван слива у широко корито.

Кренух за њима. Жега и врућина биваше све јача и несноснија. Око подне стигох на подножје голог и стрмог Сеплица. После краћег одмора почех се успињати доста стрмом и уском стазом. На половини узвишења чух изнемогло јаукање. Претрнух. Напрегнух боље слух и уверих се, да са десне стране допираше јаук невољна човека, из дубине. Брзо спустим терет са себе и сиђем у дубину одакле глас допираше.

Војник. Лежао је потрбушке, пригњечен теретом а крај њега

судбином својом и не схваћају време у коме данас живе.

Не, не! То се више не може и не сме трпети. Иако знамо, да тим својим поступцима Шикопарија изазива власт да поступи према њему по заслузи, што би он употребио за средство, да се пред народом покаже мученик који страда за добробит народну.

Не, не господине, јако се варате у рачуну! Народ вас добро познаје, да сте се повлачили по Бечу не радећи ништа, а од ваздуха се не може и не да живети. Ко вас је држао и ко вам је давао средства за одржавање, та свако зна.

А власти би требале да чине своје противу оваког човека, који баш није тако опасан, али овако је зло у зачетку мало, а временом бива све веће и веће.

Само сложно.

Дошао сам једанпут с фронте мало у госте и потражим покојног поп Пају Кујунџића. Лежао је на смртној постељи. Тишио сам та и соколио, али незнам кога већма: дали њега или себе, јер могу рећи, да сам се ја много већма бојао његове смрти, него он сам. На растанку рече ми ово: „Запамти синко, да оно стабло, које нарасте веће него је сва шума, највише трпи од олује и свакојаког времена.“ Нападају нас. Затвором, реквирацијом и којекаквим застрашивањем више не могу, даклем нападају с ричима. Кажу сложите се са Србима, да одузму буњевачко право, да одузму буњевачко-католичку цркву, да буде све српско, а ништа буњевачко. То и слично говоре нашем доброћудном, али неуком и бојажљивом пуку исти они људи, које смо ми кроз четрдесет дугих година склоњених руку молили, дајте нам буњевачке школе, дајте нам барем виронаук на буњевачком језику!

Јест! Сложили смо се са српском браћом и сада питамо те људе, који нас криве, ко је буњевштина данас, а ко је била пријe те слоге? Јесмо ли сада „buta-bunyo“, јесмо ли сада „panszláv“-и, јесмо ли сада „hazaáruló“, је ли се сад „лаје на буњевачком језику“, је ли се сад говори буњевачки на варошкој скупштини, хоћел сада бити буњевачке школе, хоћел нас сада ореквирирати до пупка, хоћел сада буњевачка сиротиња гладовати, а сит Швабо смијати?

„Hazaáruló“ ипак јесмо? Примите на знање једанпут заувик: ми познамо само једну „hazu“, имамо само једну домовину, а то је наш буњевачки и српски народ, био богат или сиромах; издајица и потурица је сваки његов син, који против њега чини.

Ми тражимо слогу и са суботичким мађарским народом; кад мађарски народ пошаље своје заступнике, код нас су отворена врата. Ко се срди, тај нема право, даклем ваља се помирити и сваки своју погришку увидити.

А сада да видимо, шта ће бити са католичке цркве. Нећу да набрајам сва имена оних официра с којима сам о том питању говорио, споменит ћу само г.г. пуковника Крупежића и Милојевића, који су сви једногласно изјавили, да они ничију виру, ничију цркву тармати неће, а особито ће поштивати католичку цркву Буњеваца, јер знаду, како сами веле, да су Буњевци побожан народ. А шта се десило у недељу? Српска војска је најпре указала почаст буњевачкој, католичкој цркви у Керу и тек после је походила српску цркву. Дила говоре.

Него имам ја један предлог. Буњевачки народ међусобом никад није био сложан. Свађали се међусобно; газда с радником, радник с газдом и ни једном није било добро, јер гди се двојица свађају, тамо се трећи весели. Туђили су нас од Срба, па шта смо постигли, нећу да говорим.

„Neven“ придлаже овако: пробали смо свакако па није било добро никако. Пробајмо даклем сад једаред тако како још никад нисмо пробали: сложимо се сви седамдесет хиљада Буњеваца и Срба, па ако нам не буде боље свима и газди, и трговцу, и раднику, и занатлији. Народни Одбор Буњеваца и Срба приузима на се одговорност прид богом, прид народом и прид својим образом. Примера имамо, ено нам Чеси.

Из суботичког „Nevena“.

локва крви. Ослободим га терета и проврнем на леђа. И ако беше од крви умрљан, познао сам га. Био је из моје чете, сиромах човек и отац четворо деце. Од терета и јаке врућине ухватила га несвест и несрећник се сјурвао у гудуру. На три места му глава пробијена. Завих га и готово га изнео на стазу.

Код прве болничке колоне предао сам га. Није могао даље.

Сутра наиђох батаљон, који је баш био спреман да пође на позицију која је водила дуж Соче.

Шести дан добиемо смену. Батаљон беше преполовљен. На Сочи то је још велика срећа. Добиемо смену. У пролазу крај санитетских колона упитах једног санитеца за мога друга.

— Охо-о-о!.. Још онај дан је умро. Гласио је одговор.

А оно четворо код куће, чекају повратак и снагу његову али узалуд... узалуд чекају ал' неће дочекати.

Павле Татић.

Организација просветних радника Бачке, Баната и Барање.

Сталеж без организације постоји само по имену, организацијом ступа у живот, а његов живот је у делању за материјалне и душевне интересе сталежа, који су једно и исто са интересима народа.

Народно учитељство бивше Војводине свесно сад реченога, дакле поимајући, да у овим великим политичким променама само тако може себи и свом народу створити лепше дане ако се организује. За то се након велике народне скупштине одржане 12. (25.) т. м. у Н. Саду искупило из разних крајева бивше Војводине у српском учитељском Конвикту и изрекло потребу организације свих просветних радника у Банату, Бачкој и Барањи и изабрало одбор са седиштем у Н. Саду, који има да спроведе организацију. Истог дана одржана је прва одборска седница за организацију просветних радника и конституисала се овако: За председника изабран је Младен Ђурошевић, за подпредседника Душан Ружић, за тајнике Лазар Вукотић, Јован Миладиновић и Јован Сланкаменац, а за благајника Иван Малешевић.

По решењу конференције састављен је меморандум упућен Народном Савету и то са следећом садржином:

Нека се изрече, да се јавна настава ставља под државни надзор, а сво досадашње учитељство без разлике народности (вероисповедно, комунално и државно), да се узме у државно учитељство Барање, Бачке и Баната са беривима државног чиновништва и то почев од 1. децембра 1918.

Школски рад нека се равна према наставној основи, коју ће Народни Савет уз саслушање стручне анкете журно сачинити. На крају, да би школски и учитељски интереси код Народног Савета имали што боље познаваоце, те да би решавање њихово вазда текло онако, како то народни интереси захтевају, нека се код Народног Савета постави довољан број известилаца из круга народних учитеља.

Шири нашу штампу!

Домаће вести.

Коституисање Великог Народног Савета. У уторак 13. (26.) новембра у својој седници се Велики Народни Савет овако конституисао: Председник др. Славко Милетић, први потпредседник др. Јован Латинчић, а други Павле Татић, тајник Мита Ђорђевић,

Умро. Душана С. Монашевића овдашњег трговца је задесила тешка несрећа; наиме умро му је син Слободан, кога оплакује неутешин отац, мати, браћа, сестре и остала родбина.

Помоћ „Слободи“. Надаље приложише: Светозар Страјнић 11·80 К, Васа Ђурђев, Сомбор 5·20 К, Богдан Еремић, Меленце 4 К, Светозар Лакатош, Меленце 100 К, Чика-Вељко Добановачки 10 К.

Постанак морала.*)

(Свршетак).

Када постајасмо све више и више стари, почели смо својим мозговима да мислимо. Раскидасмо са старим учењем, и сазнасмо, да је свако делање неморално, које излишне увреде чини другима, и да је најбољи и најпоштенији онај човек, који се труди, да на срећи другога што више поради, да свако рђаво делање потиче из себичности, а свако добро делање да потиче из несебичности, да свако морално делање је уједно и социјално делање, а свако антисоцијално делање је уједно и социјално делање, неморално и зато је социјализам добар, а индивидуализам пак рђав.

Али дуго нисмо могли разумети порекло социјалних врлина. У већини вера држе, да је моралност створило божије откровење. Човек није знао разликовати добра од рђавога, свеконде, док бог није дао готове законе за те ствари. Спенсер и Дарвин били су први, који су установили, да морал потиче из полаганог развитка. Од тада је већина научара утврдила овај закон.

Често су појам „борбе за живот“ и „остајање згодних“ тако тумачили, као да у животињском царству живот се и не састоји из другог, већ из немилостиве борбе, које животиње једне против друге терају. Наука нас данас уверава, да је сасвим противно истина. Нагон самоодржања може бити први природни закон, али на сваки начин не и последњи. У здруживању се крије снага. Већи део животиња живи у чордама, чопорима, узајамном помоћу боре се за жи-

*) Види 15. број.

вот, јер тако удружени, могу лакше да одбију нападаје противника, и лакше могу живити.

Из удруживања и узајамне помоћи ових животиња постао је социјални нагон. Социјалне животиње је у први мах без сумње, делом сигурност, делом пак друго што привлачило у заједницу. Јелен, бивол, дивљи пас, мрав, и остале социјалне животиње, добро се осећају у друштву. Заједно се играју, спавају, лове и помажу једно другог против заједничког непријатеља.

И што се животиње све више и више удружују, у толико у већој сигурности живе, мање су изложене опасности и тако код њих природно одабирање боље развија социјални живот и осигурава им опстанак.

Мајмун је социјална животиња, и уједно животиња, која воле да подражава. Људски предак, који је био сличан мајмуну, удружио се због сигурности у друштва, и као животиња која је склона подражавању, опазио је и подражавао своје другове, који се својом памећу и способности одликоваху.

Као и животиње нижег реда, и они су се заједно играли, заједно хранили, у друштву борили са непријатељем, бранили своје мале.

Још пре но што је човек и помислио на разне духове и на бога, породице и племена већ су имали своје примитивне обичаје, морале, као што примитиван обичај, морал вдада и данас код пчела, мрави и других животиња.

Подражавање, обичај, природно одабирање све је то утврђивало и развијало ове примитивне елементе, и из ових почетака развио се закон, морал, савест. Социјални осећај, из којега потиче морал, човек је делом од свога животињског предка наследио, делом пак развио се из подражавања осталих животиња.

А све то доказује, да је морал резултат развитка, а не божијег откровења. *А.*

Уметност.

Прво Српско Новосадско Позориште Орфеум

са придолажњем нових снага изгледа да ће се подићи на ону висину, коју захтева и образованост новосадске публике а и модерна позоришна уметност. Дружина је сада ојачана са следећим снагама: гђа Христилић и гђа Милица Димић из Београда ступају данас први пут у Н. Саду. Вечерашњи је програм следећи: 1. „Човек што дресира жене“, шала у 1 чину. 2. „Славуј из тичаре“ и „Se!“ (Ако!), пева Ауденино Ромало италијански оперски певач. 3. Продукција гђе Христилић и г. Вукомановића. 4. Креспиниа Антонија комични куплети. На гласовиру прати маестро Спадари. 5. „На трећем спрату.“ Шала у 1 чину од В. Маја. Почетак у 7½ а завршетак у 10 часова увече.

Маљем.

— Море, реци ми какво ти мишљење имаш о оним људима, који лармају а нису у стању ништа да стварају.

— Хм!...

— Што ћутиш? реци! Реци слободно, бар у мени можеш имати поверења. Мени речено у гроб закопано.

— Е, онда не вреди ни да ти кажем,

— Зашто?

— Па то није тајна. Људи који лармају а ништа не стварају, лармом својом гоне оне, што ћуте и раде, да још више и за њих ураде.

Бајле Лолић.

НАЈНОВИЈЕ.

Рок отпочињању мировних преговора још није установљен.

Из Хага из Холандије јављају, да рок отпочињању преговора о миру још није дефинитивно утврђен.

Немци моле неодложне преговоре.

По вестима из Швајцарске, немачка влада је упутила ноту савезничким државама, у којој се моли: 1. да се сместа поведу преговори о миру; 2. да се у Хагу сазове немачко-америчка конференција, која би се договарала о питању, како и на који начин би Америка са животним намирницама испомогла Немачку.

„Црвена флота“ отказала послушност.

Најглавнији и, може се рећи, једини стожер бољшевика у Русији, т. зв. „црвена флота“ побунила се противу бољшевичке владе и отказала јој је послушност. Са овим изгледа, да је и последња нада бољшевика срушена.

360 милијарда ратне отштете.

По вестима из Женеве доносе берлински листови, да ће савезници захтевати од Немачке ратну отштету од 360 милијарда франака.

Ријека ће бити славенска.

По париским извештајима, савезничке владе су изјавиле, да ће Ријека коначно припасти Југославији.

Беч гладује.

Из Беча стижу страшни гласови, по којима бечко грађанство у потпуном смислу речи гладује, јер нема никаквих животних намирница на стовариштима, а и не увозе се ниодкуда.

Беочинска творница каје народна својина.

Народно Вијеће у Загребу је прогласило беочинску творницу каје за народну својину.

Окупација Буковине.

Привремено румунско народно веће у Буковини извештава, да је војска краљевине Румуније окупирала румунски део Буковине. У Буковини уосталом влада потпуни ред и мир.

Штампарија „Слобода“ Нови Сад.

СИТНИ ОГЛАСИ.

(За ствари под овом рубриком не одговара администрација и уредништво овог листа).

Самосталан гостионичар тражи газдарицу, која је потпуно поверљива и кујну добро зна водити. Фотографичне објаве молим на администрацију „Слободе“ под шифром „Газдарица“. 33 2—3

Моле се сви они, који знају Гају Урошевића из Каменице, који је у последње време као политички кривац био затворен у Липотвару, да известе његову фамилију, где се налази сада. Унапред хвала сваком известиоцу. Фамилија Урошевић. Адреса: удова Марија Максимовић, Нови Сад, Дунавска ул. број 14. 13 6—6

Стигавши пре неколико дана са ратишта, немогуће ми је мој столарски занат поново терати, те зато молим провинцијске Народне Одборе, да би ме известили ако је негде таково место упражњено, и тиме ме потпомогли, да би могао свој занат наставити. Илија Кесовић, колар, Нови Сад, Атилина улица 14. 39 1—2

Средовечан господин, Хрват, самосталан занатлија, здрав, интелигентан, добро ситуиран, разведен од жене, ради женидбе тражи овим путем познанство удовице или девојке, здраве, чисте прошлости, благе нарави и добре домаћице између 28 и 38 година, макар из провинције. Способан сам за свако грађанско занимање: трговину, гостиону или економију. Вероисповест је споредна. Писма молим са адресом и фотографијом на администрацију овог листа под шифром „Нова будућност“. 40 1—2

Женске црне чарапе по 16 круна Ракоцијева улица 6. број. 35 1—1

Тражи се кочијаш са бољом платом. Пријавити се Душану С. Монашевићу, трговцу, Нови Сад, Ћурчијска улица. 14 7—

Требам за моју књиговезницу ученика из добре куће. Треба се обратити на Светозара Ивковића књиговесца Нови Сад, Ћурчијска улица број 6. 33 2—3

МЛАД ЧОВЕК
ЗА РАЗНОСАЧА НОВИНА
нека се јави администрацији „СЛОБОДЕ“.
Награда је 120 круна недељно.

КРЕЧАНУ
продајем из слободне руке постојећу у Г. Ковиљу (у Бачкој). Обратити се ваља на
Јозефа Штајница,
38 2—3 у Ст. Пазуви (Срем).

НА ПРОДАЈУ.
ЗБОГ БОЛЕСТИ ПРОДАЈЕ СЕ
ХОТЕЛ КАМИЛА
ЗАЈЕДНО СА ИНВЕНТАРОМ.
Поближа извешћа у горенаведеном хотелу. 36 1—3

Добра прилика!
Због напуштања оделења конфекције
распродајемо у пола цене женске. девојачке и дечје капуте (јакне)
ВЕЛИКО
ПАРИСКО СТОВАРИШТЕ
Parisi Nagy Áruház
ЗАСЕБНО ОДЕЛЕЊЕ
Кошут Лајоша улица број 38.
29 3—3

Поштованој публици Новог Сада и околице стављам до знања, да сам се вратио из војске, те отпочео рад у моме
ЗУБАРСКОМ АТЕЉЕУ
Израда зуба у злату по специјалној методи. Вађење зуба без бола..
34 2—12
Уметање зуба за један дан!
Ординира цео дан.
ЦЕНА УМЕРЕНА.
Е. БЛАШКО
зубни лечник.
Нови Сад, Главна ул. 28.
Свој своме! Свој своме!

Српско организовано радништво добија у трговини
ДУШАНА С. МОНАШЕВИЋА
Нови Сад, Ћурчијска улица,
сву мушку модну робу по сниженим ценама.

Због селидбе продаје се нова гарнитура једне спаваће собе, затим столови, столице, штелажи, пола хвата дрва и друго. Евентуално би се **и стан предао.**
Андрашијева улица број 26.

Teljesen uj hálószobaberendezés, asztalok, székek, állvány, egy fél öl fa stb. elköltözés miatt azonnal eladó, esetleg lakás is átadható. Andrássy-utca 26. sz.
37 1—1